

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

М. М. Бабич, кандидат економічних наук
ММІРЛ ВНЗ «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»»

Розглянуто нормативно-правове поле регулювання продовольчої безпеки, яке реалізує право на харчування, в Україні та систематизовано законодавчі ініціативи України відносно даного права за п'ятьма рівнями: закони національного значення, галузеві закони, закони, направлені на захист окремих верст населення, законодавство з питань безпеки харчових продуктів і харчування, загальний (рамковий) закон про продовольчу безпеку (проект).

Ключові слова: право, харчування, продовольча безпека, законодавство.

Криза цін на продовольство 2008-2011 років викликала хвилю протестів по всьому світу, висуваючи питання про продовольчу політику і реалізацію права на харчування на перший план суспільної дискусії. У той час як окремі транснаціональні корпорації монополізували процедуру формування глобальних продовольчих запасів, число людей, що страждають від хронічного голоду, у світі продовжує інтенсивно зростати, досягнувши в 2011 році тривожної цифри в 1,1 млрд чоловік, що відповідає одній шостій частині населення планети. Все це свідчить про необхідність встановлення на міжнародному рівні ефективних механізмів захисту права на харчування, які зможуть стати інструментом в боротьбі з голодом і забезпеченням глобальної продовольчої безпеки.

До 1940-х років соціально-економічне право на харчування не було широко визнано і не згадувалося в більшості міжнародно-правових та національних нормативних актах. У роботах таких відомих вчених з міжнародного права, як П. М. Рабінович, А. І. Дмитрієв, М. М. Антонович, Л. Д. Тимченко, В. Ф. Погорілко, В. В. Мицик, В. Н. Денисов, багато уваги приділяється дослідженню фундаментальних прав людини та механізмам їх захисту, але не виокремлюється проблема забезпечення права особи на харчування.

© Бабич М.М., 2014

В Україні законодавство відносно продовольчої безпеки, яке реалізує право на харчування, представлене системою законодавчих актів, які можна розділити на: закони національного значення, галузеві закони, закони, спрямовані на захист окремих верств населення, законодавство з питань безпеки харчових продуктів і харчування, загальний (рамковий) закон про продовольчу безпеку (проект) (рис. 1).

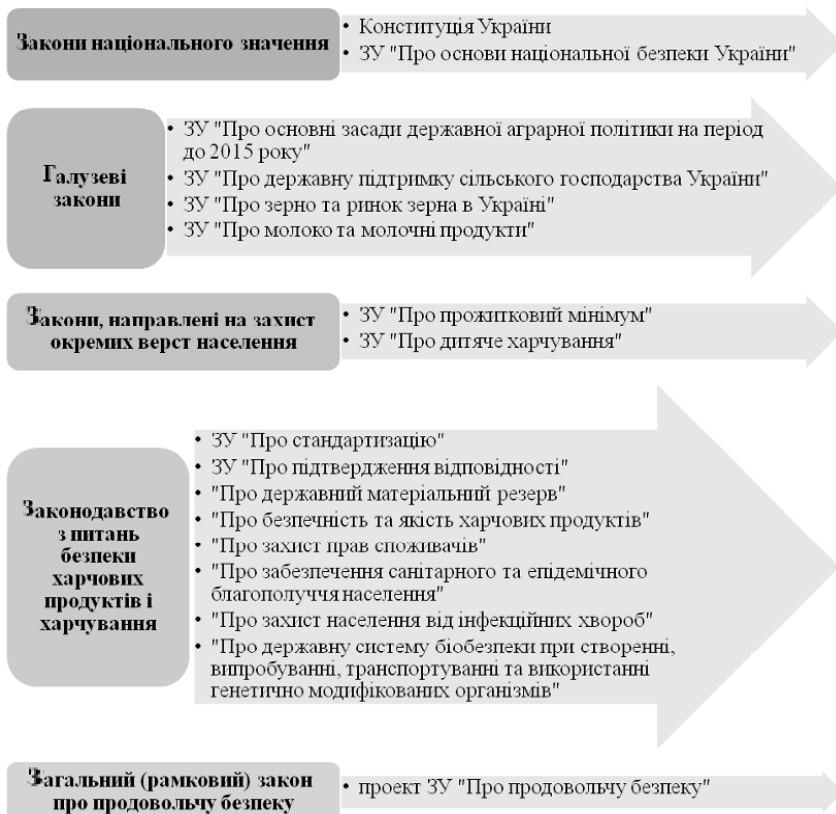

Рис. 1. Система законодавчих ініціатив України відносно права на харчування
Джерело: авторська розробка

До Законів національного значення належать Конституція України [1] та Закон України "Про основи національної безпеки України" [2] (рис. 2), який визначає основні засади

державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Закона України "Про основи національної безпеки України" включає 12 статей, а саме: стаття 1 – визначення термінів, стаття 2 – правова основа національної безпеки, стаття 3 – об'єкти національної безпеки, стаття 4 – суб'єкти забезпечення національної безпеки, стаття 5 – принципи забезпечення національної безпеки, стаття 6 – пріоритети національних інтересів, стаття 7 – загрози національним інтересам і національній безпеці України, стаття 8 – основні напрями державної політики з питань національної безпеки, стаття 9 – повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки, стаття 10 – основні функції суб'єктів забезпечення національної безпеки України, стаття 11 – контроль за здійсненням заходів щодо забезпечення національної безпеки, стаття 12 – прикінцеві положення.

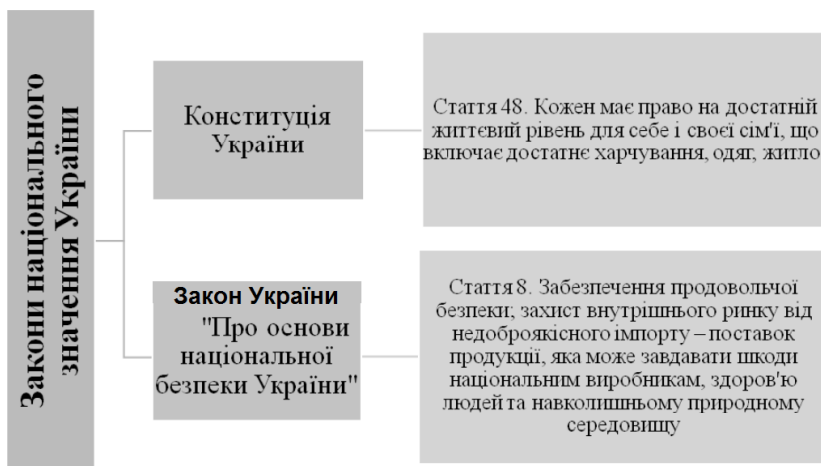

Рис. 2. Система Законів національного значення України відносно права на харчування

Джерело: авторська розробка

До галузевих Законів можемо віднести такі (рис. 3):

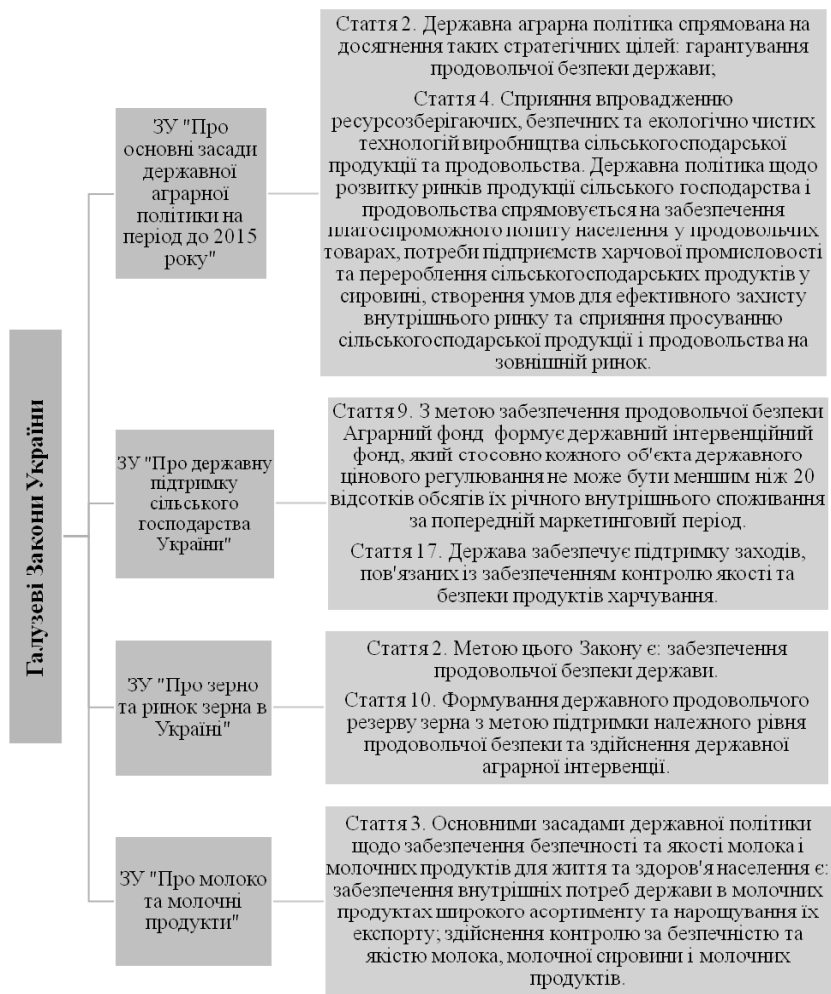

Рис. 3. Система галузевих Законів України відносно права на харчування

Джерело: авторська розробка

Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [3] визначає пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці; наголошує, що державна аграрна політика базується на національних пріоритетах і враховує необхідність інтеграції України до Європейського Союзу та світового економічного простору;

Закон України «Про державну підтримку сільськогосподарства України»[4] визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, ціновій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення;

Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні»[5] визначає державну політику щодо розвитку ринку зерна як пріоритетного сектора економіки агропромислового комплексу України. Закон спрямований на створення правових, економічних та організаційних умов конкурентоспроможного виробництва і формування ринку зерна для забезпечення внутрішніх потреб держави у продовольчому, насінневому та фуражному зерні, нарощування його експортного потенціалу;

Закон України «Про молоко та молочні продукти» [6] (визначає правові та організаційні основи забезпечення безпечності та якості молока і молочних продуктів для життя та здоров'я населення і довілля під час їх виробництва, транспортування, переробки, зберігання і реалізації, ввезення на митну територію та вивезення з митної території України).

До Законів, спрямованих на захист окремих верств населення, належить Закон України "Про прожитковий мінімум" [7], який дає визначення прожитковому мінімуму, закладає правову основу для його встановлення, затвердження та врахування при реалізації державою конституційної гарантії громадян на остатній життєвий рівень) та Закон України "Про дитяче харчування"[8], який визначає стратегічні загальнодержавні пріоритети у сфері забезпечення дітей

грудного та раннього віку достатнім, високоякісним та безпечним дитячим харчуванням з метою реалізації конституційних прав дитини на достатній життєвий рівень, охорону здоров'я і життя (рис. 4).

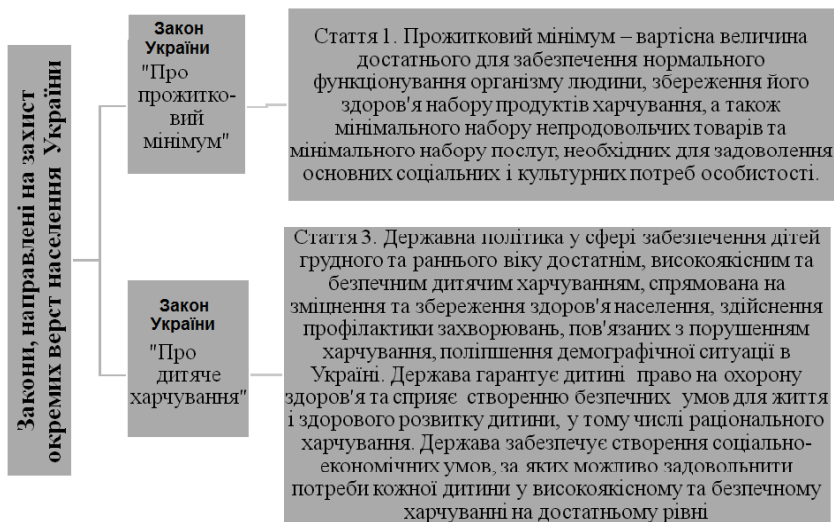

Рис. 4 – Система законів, спрямованих на захист окремих верств населення України відносно права на харчування

Джерело: авторська розробка

До законів з питань безпеки харчових продуктів і харчування відносять Закони України "Про стандартизацію" [9], "Про підтвердження відповідності"[10], "Про державний матеріальний резерв"[11], "Про безпечність та якість харчових продуктів"[12], "Про захист прав споживачів"[13], "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" [14], "Про захист населення від інфекційних хвороб" [15] та "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів" [16] (рис. 5).

Рис. 5. Система Законів з питань безпеки харчових продуктів і харчування України

Джерело: авторська розробка

Загальним (рамковим) Законом є Закон України "Про продовольчу безпеку"[17](рис. 6).

Рис. 6 – Загальний (рамковий) Закон України (проект) "Про продовольчу безпеку"

Джерело: побудовано з використанням [14]

На даний момент часу існує лише проект Закону "Про продовольчу безпеку", який визначає правові, економічні, соціальні, екологічні та організаційні засади державної політики у сфері формування продовольчої безпеки, яка є складовою національної безпеки України.

Положення Закону визначають аграрну політику щодо гарантування продовольчої безпеки та є основою для розроблення нормативно-правових актів, цільових програм розвитку та проектів, що стосуються питань формування продовольчої безпеки України.

Висновки. Отже, в цілому можемо відмітити, що в Україні створено необхідне правове поле (за винятком Закону України "Про продовольчу безпеку") щодо регулювання норми права людини на достатнє та якісне харчування. Слід також зазначити, що в Україні, порівняно з окремими країнами-членами Європейського Союзу, даному питанню, з точки зору правового забезпечення його регулювання, приділяється значно більше уваги. Разом з тим, можливості щодо реалізації даного права особливо у частині морального та матеріального відшкодування через компетентні адміністративні або судові органи для українських громадян, особливо незахищених соціальних груп, практично відсутні. Тобто декларація права є, а можливість його реалізації – значно обмежена.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: тлумачення від 15.05.2014 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про основи національної безпеки України : Закон України у редакції від 19.04.2014 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10.2005 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>
4. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України у редакції від 11.08.2013 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
5. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України у редакції від 26.04.2014 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/37-15>
6. Про молоко та молочні продукти : Закон України у редакції від 26.04.2014 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1870-15>
7. Про прожитковий мінімум : Закон України у редакції від 09.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-14>

8. Про дитяче харчування : Закон України у редакції від 05.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-16>
9. Про стандартизацію : Закон України у редакції від 02.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2408-14>
10. Про підтвердження відповідності : Закон України у редакції від 02.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2406-14>
11. Про державний матеріальний резерв : Закон України у редакції від 02.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/97-%D0%B2%D1%80>
12. Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України у редакції від 09.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу :
13. Про захист прав споживачів : Закон України у редакції від 11.08.2013 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>
14. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України у редакції від 26.04.2014 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
15. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України у редакції від 05.12.2012 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>
16. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон України у редакції від 26.04.2014 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1103-16>
17. Про продовольчу безпеку: проект Закону України поданий народними депутатами України Калетніком Г.М., Терещуком С.М., Бортом В.П. та Сідельником І.І. [Електронний ресурс] — Режим доступу :

Н. Н. Бабич. Нормативно-правове регулювання права на питанье в Україні.

Рассмотрено нормативно-правовое поле регулирования продовольственной безопасности, которое реализует право на питание, в Украине и систематизированы законодательные инициативы Украины относительно данного права по пяти уровням: законы национального значения, отраслевые законы, законы, направленные на защиту отдельных слоев населения, законодательство по вопросам безопасности пищевых продуктов и питания, общий (рамочный) закон о продовольственной безопасности (проект).

M. Babych. Legal regulation of the right to food in Ukraine.

The legal framework of regulating the food safety, in Ukraine is considered. The legislative initiatives with respect to this right were systemized by five levels: the laws of national significance, sectoral laws, laws of the population protection, legislation on food safety and nutrition, general (framework) law on food security (draft).